

„Народ“ излази свакога дана по подне.

Штампарија се налази у Франковој улици број 20.

Власник КРСТА Љ. МИЛЕТИЋ

НАРОД

Рукописи се не враћају.
Огласи и белешке наплаћују се по погодби.
Редакција је у улици Франковој бр. 20.

Главни уредник ДРАГ. С. ГОГИЋ

СЛОБОДА МОРА

Већ месецима се пуштају кроз немачке новине приче о слободи мора, а није било ни једне званичне изјаве централним државама, у којој то није лансирано.

Пошто је та идеја у ствари чисто демократска и пошто је она нарочито истакнута у скопској изјави председника Вилзона, то је од интереса анализирати, од куда и Немци да се поставе иза ње и какав она управо политички смисао има у њиховом менталитету.

У прошлости, европске државе, имајући да ратују против земље која је имала хегемонију пловидбе, тражиле су такође слободу мора. Само, то је тада значило сасвим другу ствар. Слобода мора, у шеснајестом веку то је био протест против апсолутног поморског монопола, који су на великим океанима приграбиле Шпанија и Португалија. У седамнајестом и осамнајестом веку, то је био протест против веома широких и пространих граница територијалних вода, против сметња постављених у мирно доба риболову и морепловству, против регулисања за блокаду, контрабанду, и лађе и робу неутралну. Извесно, била су по среди врло важна права.

Но ипак та су права назвала веће интересовање код сукобљених народа, тек у великим размацима. Ни војска ни флота није била тада тако растегљива, да би могла да апсорбује све изворе једнога народа. У свакој зараћеној земљи увек је било још по једно велико царче, на коме се постављао мирнодопски посао. Море је била сила помоћна, а ретко кад одлучујућа. Само собом оно није могло ни да даде ни да спречи победу, као што данас може.

Данашња савезничка заједница, која се с правом назива алијанција Атлантика, дугује мору много. Са недовољно спреме за рат, јер се на њега није мислило непрекидно као што су га Немци припремали, имајући да изведу огромну концентрацију људи и средстава, Француска

и Енглеска пале би у грдно искушење, да нису имале довољно господарства на мору и ту надмоћност да узму основне артикле за храну и манифактурне производе из највећег дела света, а тиме свели изворе непријатељеве једино на његову сопствену земљу. Море је готово спасло Савезницима њихову независност.

Кад Немци уздишу за слободом мора и протестују против «навализма» Савезника, тада увек помишљају на ову моћ морскога пута и морске везе, која им је великим делом спречила освојења и пореметила планове.

Треба, дакле, лишити Савезнике њихове поморске хегемоније, јер у њему лежи несаломљиво оружје, којим ће бити убијена немачка «Средња Европа», и зато треба издефирати са слободом мора. А иза те немачке слободе мора крије се лажно поморско разоружање и стари план за господарење светом. Таква је политика, која се спроводи кроз одговоре Беча и Берлина на ноту папину, у којој се такође истиче и питање о слободи мора.

Кроз повлашћену и пангерманску штампу дошла су и признања, да се заиста иза начела о слободи мора крију старе освајачке намере.

«Гресере Дајчланд» писала је: «Политика немачка мора на све могуће начине да осигура себи господарство на мору. Намерно и нарочито кажемо, господарство на мору, а не употребљавамо израз о слободи мора, јер је он непристојан и глуп. Море ће за нас бити затворенок.»

Фридрих Науман изражава се исто тако отворено и каже: «Слобода мора не значи ништа».

Али због оваквих апетита, демократија налази да се слобода мора може и суспендовати за сваког члана међународне заједнице, који би покушао да наметне своју супрематију целом свету. Тада би, у рукама лојалне већи-

не народа, море настало моћно оружје против сваког оног који би желео да га монополише за себе и да тиранише другог.

Светска демократија и немачки империјализам, и овде као и свуда, представљају потпуно диспаратна схватања, политичка и морална. Вилзонове изјаве оличавају истинско слободоумље, а приче Виљемове: власничке опсене.

СРЕЋАН ПУТ

У једној карти, коју пише жена из Србије, своје мужу на нашем фронту, измакла је аустријској цензури ова реченица:

«Гости, који су нам дошли овамо, спремају се да иду».

ЗА ПРАВА МАЛИХ

Париз. — Под председанством г. Гастона Думерга, бившег председника владе а уз сарадњу барона Гефеа, белгијског посланика и г. Цвијаха професора универзитета у Београду, организована је на Сорбони манифестација у корист мученичких народа:

Г. Чобанијан, у име Јермена, истакао је патње које је допретпо јерменски народ за ствар права. Г. Демон Валден поменуо је хероизам Белгије која је прво подигла глас протеста народности против силе. Тај протест већ три године окупације траје увек под једнаком чврст и подједнако речит.

Г. Антонио Потаци, потпредседник пољске националне уније изнео је несаломљиву наду Пољске да ће њена независност бити заснована са својим суверенитетом на својој територији.

Г. Ђица Јелена Вакареско изјавила је у име Румуније да нема више малих народа од када их је збробост и њихова вредност ставила у први ред по величини.

После говора г. Цвијаха, који је опртао несреће Србије и после говора сврњског цесника Шекри Ганема, седница је завршена говором г. Думерга, који је у дарљивом говору одао част храбрим народима, чији су преставници изложили своје протесте на овом збору.

ЈЕДНО ТУМАЧЕЊЕ

Париз. Поводом познатог чланка «Фредемблата» против Бидова, због кога је најпре и избио сукоб између Аустрије и Немачке «Форвард» пише:

«У ствари чланак «Фредемблата» циља: 1. — Да понови и потврди вољу бечког кабинета да закључи приступачан мир; 2. — Да погоди пангерманисте који теже да

обнове и продуже рат и 3. — Да добије помоћ оних политичких група у Немачкој, које су чиниле већину у гласању резолуције 31. марта јула 1917 у Рајхстагу, а које данас Хинденбург теретише».

ГРЦИ У АМЕРИЦИ

Њујорк. — Грчко америкаанско друштво дávalо је банкет на коме су били и преставници Енглеске, Француске и Србије. Председник друштва г. Балтер држао је говор о старој грчкој цивилизацији и о напретку данашње Грчке.

Грчки посланик г. Русос изјавио је, да грчки идеали одговарају Вилзоновом програму.

ИЗ РУСИЈЕ

Петроград. — У говору пред конгресом Совјета Лењин је изјавио да је у прелазном стању између капитализма и социјализма, диктатура потребна. «Наши главни противници нису кадети, већ умерени социјалисти», рекао је Лењин, објашњавајући тиме хапшење социјалиста и забрану њихових листова.

Петроград. — Орган Максима Горког «Новаја Жизн» јавља, да је једна делегација од 13 украјинских група из Кијева дошла по сопственој иницијативи у Петроград да служи као посредник између украјинске Раде и савета народних комесара.

Петроград. — Члан делегације за преговоре о миру, Каменов, отпутоваће у Штокхолм, Париз и Лондон као изванредни представник народних делегата. Каменов има мандат да обавести владе и народе савезничких држава о току преговора.

За тренутак је његов пут одложен због штрајка финских железничара.

КАЈЗЕР У УДИНЕ

Рим. — Сазнаје се да је Удине посетио не само аустријски цар већ и бугарски краљ и цар Виљем. Кајзер је држао говор бранденбуршким трупама које су биле постављене на ивици. Аустријске власти се труде да одузму сваки политички значај овој краткој најављеној посети.

НАСЛУЋИВАЊЕ

Женева. — Дернбург бивши немачки шеф канцеларије за колоније, изражава бојазан, да стање у Русији не буде од веће користи Савезницима него Немачкој. Професор Шафер пи-

ше да ће Божић из 1917 једног дана изгледати «као најфаталнији датум у немачкој историји.» Професор фон Виламовиц вели, да му његове стрепње патриотске и слутње које га море не даду да спава.

ТРОЦКИ И МИР

Лондон. — Дописник «Дејли Експреса» јавља да су руски војници ово изјавили максималистичким делегатима, који су посетили ровове: «Знајте, да ми хоће, мо мир, али не мир по сваку цену».

Троцки је одговорио: «Революција ће триумфовати над немачким империјализмом, Русија није оборила царизам да се подвргне новом облику ropства. Сигурни, дакле, у вашу помоћ, ми ћемо потписати само частан мир».

НЕЧАСНИ ПРЕГОВОРИ

Лондон. — Дописник «Морнинг Поста» из Амстердама телеграфисао, да је на последњој седници главне комисије Рајхстага социјалистички вођа Давид отворено рекао да је пропао сумаренски рат. — Затим је говорио о офанзиви на западном фронту и изјавио да би Немачка могла имати неког успеха али да је у сва-

ком случају пангерманистичка побуна немогућна.

Вођа независних социјалиста Хазе изјавио је да су преговори у Брест Литовску «нечасни». Он је дуго објашњавао овај израз и завршио је сензационим открићем да постоји један меморандум о циљевима рата у коме се налази овај пасус:

«Побуде за немачку акцију јесу, да се узму територије, које ће допустата немачко развиће и проширење немачких колонија. Наши циљ је да коначно осигурамо царевину, увећавајући њену територију».

БРАЗИЛИЈА У РАТУ

Рио де Жанейро. — Једна бразилијанска поморска дивизија, који сачињавају крстарице и торпилери ускоро ће отићи у енглеска пристаништа. Она ће бити придата енглеској флоти у Северном Мору. Овом дивизијом командоваће адмирал Франсис Коматос.

ГРЧКА МОБИЛИЗАЦИЈА

Атина. — Позваних десет класа под заставу морају се пријавити од 19 до 22 јануара. Под заставу се позивају, сем грчких поданика, и све грчке избеглице из неослобођених грчких земаља. Од позива се изузимају железничари и они који врше помоћну службу.

ГАВРОШ И РАТ

Париз се нешто мало променио, сд како је Виктор Иго писао «Јаднике», али се и у данашњем парском гамену могу наћи карактеристичне црте Гавроша из 1830 године.

Без кошуље, обуће и крова Гаврош је као мува без вчега. Од седам до тринајест година виша се у групама, обила тротоар, станује напољу, носи старе ганталоне свога оца које су дуже од њега и шешир који му пада преко ушцају, трчи, вреба, проси, беспосличичи, псује као осуђеник, посећује крчме, пезаје лопове, говори «ти» девојкама, говори арго, пева безобразне песме, и нема рђаво срце. Париски гамен је смеран, подруглав и безобразан. Он има подле зубе, зато што се рђаво храни и што му стомак од тога пати, и лепе очи, јер има духа.

Гаврош припада на изврстан начин историји, јер игра своју улогу у најмугнијим епохама: у Фронду, у Революцији, исмејао је Валос и Мазарина, 6 октобра 1789 г. био је у Версаљу, 1793 врати кола на гелотину и удара у добош скупљајући војнике. Није било ни једног народног штрајка у коме он није учествовао, никаквог одушевљења кад није задрхтао, и ни једне драме у којој није био.

У почетку рата било је врло много париских гамена који су нашли начина да се уме-

шају у трупе на маршу и на познату узбуђења и опасности битке. Војници, нарочито они што имају деце, примали су са задовољством ову голобраду децу, која су их подсећала на њихова отаџбаша; али се комади показивала непредусретљива према овим ругутима и пожурила се да бригу о њима повеи жандармима, те да их врате њиховим родитељима. Но ипак било је неколико ових ратоборних пуца, која су успела да учествују у битци на Марни, а они који су их видели слажу се у томе, да су имали добро држање и сачували осмејак у пркос страху.

Истина је, да гамен не чита много листове, сем неколико илустрованих, али је ипак у току најпознатијих догађаја које цени на свој начин, до душе не као какав ђенералштаб, али оцене ипак нису без вредности, јер су из израваог народног разума. Гаврош је увек пасиснарач за вјидачке параде. Један реви, као на пример онај 14 јула, причињава му неописану радост. Он није само обичан посматрач, но игра и неку улогу, који има своју важност. Он се пужа на дрвета, пење се на статуе и киоске, веша се о ограду паркова и виче војницима из све снаге и из свег срца.

Он ради за рат на муници-

дobar је радник кад хоће, али он то хоће нерадо. Његова једина грешка је што не допушта никакву примедбу. Женска конкуренција у гаду доводи га до огорчења, тако да се 1915 догодило у једној париској фабрици конфликт: једна група организованих радница или који су маслили да су то, старих од тринајест до петнаест година, жалала се огорчено управи да им је надница мања од наднице жена и претила су штрајком, ако ова неправда не престане.

Природно је да је Гаврош сачувао наклоност за своје занате пре рата, као продавац црва, возина, поштанских карата или још боље као вратар на улазима у позоришта и ресторани. Али су сви занати постали несигурни. Црв се мање купује, а како нема више фијакера и такса кампона у Паризу, то излози на дућанима не смеју да садрже ништа скупоцено. Остају им новине које имају само једно издање а неким је често забрањено издавање, што признава Гаврошу извесан бол, јер не може да више грешти и урла.

Има још један занат за који је Гаврош сачувао укус и способност и који му је од рата широм отворен због недостатка у људству, а то је послушник у кафани, хотелу и ресторани. Не ваља ли се у најотменијем палатама у околини Париза батаљон гасена, опасаних белом прегачом који имају дужност да помогну, према својим способностима, служењу око стола? Добра је воља ту, али се често догоди да се руже и не ују у присуству публике, што им чини нарочито задовољство. Господар хотела, утешавајући ову лудорију, не може да се уздржи а да се не насмеје; а кад се чудите његовој уздржљивости, он одговара са очивским нагледом: »Он су заиста немарни и чине много штете, али су врло применити«.

Из свега овог не треба изводити да је Гаврош на путу да постане пустахија. »Он нема ничег рђавог у срцу« — одговара Иго; и он ће то увек потврдити са оном чудном снагом генералисања, која припада само постама и деци.

ФИНСКА И ШВЕДСКА

Штокхолм. — У престоној беседи шведски краљ, после увода о признању финске независности, рекао је:

»Моја је жива жеља да се слободна Финска придружи нама и другим скандинавским државама у заједничком раду за мир и напредак. Ја се надам да ће независност Финске олакшати решење које ће задовољити Шведску у питању Аландских острва. Предузео сам мере да припремим то решење.«

СВЕСТ СЕ БУДИ

Париз. — На француском фронту примећује се да сваки час немачке трупе мењају своје секторе и врше ново прегруписавање.

Сматра се да то долази једино због моралног стања трупа и од утицаја који руска револуција почиње да врши на духове.

АМЕРИЧКИ УГАЉ

Париз. — У 1917 година производња угља у Сједињеним Државама износила је 650 милиона тона или 45 од сто од целокупне светске производње. Само производња антрацита изнела је преко 100 милиона тона.

ГОВОР Г. НИТИ

Рим. — У Милану, у позоришту Манцони др-

КОД НЕПРИЈАТЕЉА

Париз. — Вести које се односе на нереди у Немачкој, потврђују се на занимљив начин у пангерманистичком органу »Крајц Цајтунг«. Она јавља за тежак сукоб на збору странке »немачка отаџбина« у Минхену. Кад су чланови странке певали царску химну, војници су звиждали и говорници нису могли да дођу до речи. Исте сцене биле су на збору у Штутгарту.

»Минхенер Пост« пребацује званичним немачким агенцијама што крију од народних маса развој покрета у корист мира, који постоји у централним државама. Ван Беча покрет је најјаче захватио Праг, Краково, Грац и Пешту.

Базел. — Немачки званични листови труде се да учине утисак да је наступило извесно затишје у унутрашњој и спољашњој ситуацији и да је настала поправка односа са Аустријом. Међутим у парламентарним круговима забуна влада једнако; социјалисте нападају Хертлингово гледиште а пангерманисте сматрају Черниново схватање као издајничко.

Виљем II нагласио је своје мишљење делегацији Рајхстага, коју је примио о рођен дану. Он је изразио наду да ће војничка победа осигурати Немачкој ново материјално и морално развиће.

Депеше Волфове Агенције тврде, да се штрајкачки покрет у Немачкој није раширио. Али зато други листови констатују да држање неких радничких група постаје опасно.

»Дајче Тагес Цајтунг« отворено позива немачки народ на побуну против целата немачких.

Берн. — Реконструкција Векерловог кабинета рђаво је првиша а у Бечу. Парлментарни кругови боје се да не превлада Апоњијева клерикално-национална странка и страхују од компромиса са

жзо је министар финансија г. Нити један говор о зајму пред великим бројем сенатора, посланика, трговаца и индустријалаца. Он је на завршетку рекао.

»Наша је дужност данас, да припремимо отпор војни, економски и унутрашњи. Наши савезници имају поверења у нас и помажу нас обилно. Енглеска и Сједињене Државе су нам позајмиле до сада девет милијарди а Енглеска је у опште најверније помогла Италију.

Тисом у изборној реформи Граф Карољи је дефинитивно прешао у опозицију.

»Арбајтер Цајтунг« тврди да штрајкачке вође врло активно раде и даље.

Берн. — Централни комитет немачких радника отирао је текст једног апела у коме се изјављује да влада неће имати помоћи народа за продужење рата, осим ако тражи мир без анексија и општега. Више знакова опасног развијања ствари појавило се у Немачкој.

Министар унутрашњих дела, Гозорећи у Рајхстагу о општем штрајку, изјавио је да он и суваше високо мисли о радничкој класи а да може поврвати у ту меру.

Берн. — У Берлину има штрајкача 400.000 а у Килу 50.000. Штрајкови су се проширили и на Баварску. Листови не излазе. Манифестације се држе сваки дан. Манифестанти носе велике плакате са натписима: »Мира! Хлеба!

Штрајк је избио због тога што је влада одбила захтев радника да буду престављени у преговорима у Брест Литовску.

Немачка влада је обећала радницима да ће мир са Русијом бити закључен за месец дана али радници траже општи мир.

Берн. — Немачки главни штаб напустио је сваку идеју за офанзиву на западном фронту, сматрајући да је војска исцрпена.

У Аустрији, због невестних мера, које је влада предузела, раднички покрет отео се из њених руку а ситуација се нарочито погоршава питањем о народностима.

У Прагу покрет је у пуном јеку. Према извештајима једног Аустријанца, који јескоро дошао у Штокхолм, Аустрија не може ратовати више од неколико недеља. Немачка влада зотворила је границу према Аустрији.

Лондон. — Телеграми из Цириха, Амстердама и Копенхагена јављају, да покрет у Немачкој узима огромне размере. Велике бродарнице у Хамбургу, Алпони, Штетину и Данцигу престале су да раде. Оп-

садно стање прокламовано је у овим областима, где се, као што је познато, налазе велике сумаренске базе.

Штокхолм. — У Варшави су избили велики нереди против немачке управе у Пољској.

Берн. — Хотели и ресторани у Бечу затворени су због немања намирница. Бербернице су престале да раде јер нема сапуна.

Цирих. — Аустрија је непрестано у тешкој политичкој кризи. Социјалистички орган »Арбајтер Цајтунг« пише, да ће Аустрија бити принуђена да прекине савез са Немачком и да закључи засебан мир са Споразумом ако немачком политиком буду и даље управљали пангерманисти.

Њујорк. — »Њујорк Хералд« јавља: И поред свих напора званичних агенција у Берлину и у Бечу, да сакрију истину, ипак се у Холандији сазнало да у Прагу развио врло значајан раднички покрет са циљем да прокламује Чешку Државу потпуно независну од аустријске круне.

Берн. — Политичка борба у Немачкој достигла је врхунац жучности. Узроци последњих нереди у Немачкој и Аустрији најживље се дискутују између пангерманиста и струја против анексија.

Пангерманисте се осећају у опасности. Њихов орган »Дајче Цајтунг« објављује врло жучне чланке, тражећи Кајзерову интервенцију против политике слабости Хертлинга, Килмана и Чернина.

Пангерманистичка је странка оптужила своје противнике за велеиздају и прети да ће Хинденбург и Лудендорф поднети оставку.

Са своје стране против-анексионисти такође нису неактивни. Њихов орган »Берлинер Тагесблат« забрањен је за три дана због једног врло оштрог чланка. У њему се напада влада што је крила нереди и побуне у Аустроугарској.

НЕКА МИШЉЕЊА

»Наша политика је претрпела бродолом. Ми хоћемо републику. Сам Рајхстаг мора одлучивати о рату и миру«.

Хаге. »Опасност за нас јесте рат демократије против Немачке. Треба прекинути са досадашњим системом, који влада. Животна наша потреба је парламентарни режим«.

Штампфер. »Свршено је с временом у коме народ подноси све. Оно што знамо, јесте, да ће маса изаћи на улицу, ако влада и »овзј пут« пропусти да изврши своју дужност.

»Фолксштиме«.

ЗВАНИЧНИ ИЗВЕШТАЈИ

ФРАНЦУСКИ КОМИНИКЕ

Француска одељења су извршила више успешних препада у области Непора и северо-западно од Ренса. Французи су добили заробљеника и један митраљез.

У области североисточно од Флире, расетерано је француском ватром јако непријатељско одељење, које је покушало да се приближи француским рововима.

Прошле ноћи француске ескадриле су бацале бомбе великог калибра на немачке аеродроме и на станице одакле су пошли немачки аероплани за Париз. Забележени су добри резултати и сви француски апарати су се вратили.

Извештај Штаба Источне Војске. — Артилеријска борба на целом фронту. Српске трупе су успешно извршиле један испад у непријатељске ровове.

Сад је утврђен број губитака код становништва у Паризу од јучерашњег непријатељског бомбардовања. Има 45 мртвих, од којих су 31 у Паризу а 14 у предграђу и 207 рањених, од којих 131 у Паризу и 76 у предграђима. Међу њима је

велики број жена и деце. Три болнице погођене су бомбама и у њима је избио пожар. У ваздушној борби оборен је један непријатељски апарат.

ЕНГЛЕСКИ КОМИНИКЕ

Адмиралатет јавља да је извршен један излет са бомбардовањем на Есткан, 14. јануара. Бачено је више бомба на три групе ангара, које су запаљене. Један непријатељски авион је оборен а у току сукоба патрола оборена су, ван контроле, још три непријатељска апарата.

Фронт у Месопотамији. — Два непријатељска аероплана су бомбардовали једну болницу близу Багдада причинивши нешто штете. Идуће ноћи наши аероплани су с успехом напали штабове и аеродроме непријатељске.

ИТАЛИЈАНСКИ КОМИНИКЕ

После многих узалудних покушаја да поврати изгубљене положаје у области Свео Росо, непријатељ је почео јуче ујутру јаку акцију, да нас одбаци са виса Валбела, где су наша одељења заузела врх долине Мелаго.

Захваљујући брзој и убитачној ватри нападачи су принуђени да се повуку на полазне положаје, не могући доћи до наших линија.

НАЈНОВИЈЕ ВЕСТИ

ЦИРИХ. — Турски председник владе Талат паша је стигао у Берлин у пратњи министра марине Кемал паше. Он долази у мисији да се споразуме са немачком владом о неким турским питањима, која зависе од Немачке.

ШТОКХОЛМ. — Према неким извештајима, који су стигли овде, у Москви се спрема јак покрет против максималиста.

АМСТЕРДАМ. — Преко својих агената Немачка спрема парламентарне изборе у Белгији. Са тако створеном скупштином, Немачка намерава да почне преговоре о засебном миру са Белгијом.

БАЗЕЛ. — Раднички покрет проширио се и на Швајцарску. Радници траже да се одмах и зврши демобилизација.

БЕРН. — Јављају из Варшаве да су тамо врло озбиљни нереди.

ЛОНДОН. — На једном великом збору у Берлину раднички делегати су једнодушно изјавили да се неће вратити на рад, док влада не усвоји све њихове захтеве. У Берлину су дошли делегати социјалистичких организација из немачке царевине и из Аустроугарске.

ЛОНДОН. — Уверавају да су Централне

Силе измениле своје захтеве, који се односе на статут о Курландији, Литванији и Пољској, због штрајкова у својој земљи.

ЛОНДОН. — Кабинет Лојда Џорџа ускоро ће објавити извештај о свом годишњем раду.

РИМ. — Надзор над странцима која долазе у Швајцарску постао је врло строг и контрола врло оштра. Чак и дипломатска пошта подлежи контроли, што до сада није постојало.

МАДРИД. — Краљ је потписао указ о распуштању парламента. Избори су наређени за 11. фебруар а сазив за 5. март.

АТИНА. — Грчки краљ ће ускоро посетити македонски фронт.

АТИНА. — Маринци из друге серије класе из 1917. позвани су да се јаве 19. јануара.

МАЛИ ОГЛАСИ

Винарска радња Ираклије Зарчевића. — Битолца — Препоручује добро природно вино, коњак и ракије по најверенијим ценама. Рађа се налази у улици: Макс Хардена Бр. 13. — у близини »Олимпоса«. 8—30

Српско Трговачко Друштво Улица Александра Великог број 4, обавља све банкарске, трговачке и транспортне послове. Препоручује нашег свету, да се користи услугама ове новчане установе за све своје послове. Врши на својој благајни размену свих новчаних монета по повољним дневним курсевима. 8—10